

Täysistunto

Tiistai 1.10.2024 klo 14.00—17.16

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 140/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Keskustelu alkaa. Ministeri Ikonen, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

14.01 **Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siinä yhteydessä, kun valtioneuvosto hyväksyi valtakunnallisen suunnitelman valtion palveluiden saatavuudesta ja toimintojen sijoittamisesta vuosiksi 2024—2027, se samalla linjasi, että valtion toimipaikkojen sijoittamista koskevaa sääntelyä kevennetään, jotta voidaan lisätä asiakaspalvelun joustavuutta ja toimitilojen ketteryyttä. Tällä hallituksen esityksellä toimeenpannaan kyseistä päätöstä.

Tällä hallituksen esityksellä ehdotetaan Digi- ja väestötietoviraston toimipaikkojen sijaintia koskevan sääntelyn muuttamista niin, että toimipaikkojen maantieteellisestä sijainnista ei enää jatkossa säädettäisi asetuksella vaan niistä määrättäisiin Digi- ja väestötietoviraston työjärjestyksellä ja noudattaen soveltuvaa lainsäädäntöä eli sitä, mitä säädetään laissa valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista. Kyseisen lain mukaan valtion palvelut tulee järjestää siten, että koko maan kattavasti valtion tehtävät hoidetaan tuloksellisesti ja palvelun saatavuus vastaa eri asiainnin keinoja käyttäen eri asiakasryhmien palvelutarpeeseen perusoikeudet täyttävällä tavalla. On syytä huomata, että perusoikeuksiin kuuluvat myöskin kielelliset perusoikeudet. Toimipaikkasuunnitelmia tehdessään DVV:n on siten tehtävä kielivaikutusten arviointia ja suunniteltava toimipaikkaverkostonsa siten, että kielelliset oikeudet tosiasiallisesti toteutuvat.

Kun Digi- ja väestötietovirasto jatkossa muuttaisi toimipaikkoja koskevat määräykset työjärjestyksessään, olisi viraston käsiteltävä kyseiset työjärjestyksensä muutokset valtiovarainministeriön kanssa etukäteen. Soveltuvan yleislain mukaan ohjaava ministeriö on oikeutettu pidättämään itselleen päätösvallan yksiköiden ja toimintojen sijoittumisesta sekä yksikössä annettavan palvelun laajuutta, aukioloa tai muuta palvelun saatavuutta koskevassa asiassa, jos ministeriö katsoo viraston päätöksen merkittävästi vaikuttavan valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamista koskevan lain tavoitteiden toteutumiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2024 vp

Arvoisa puhemies! Digi- ja väestötietovirastoon kohdistuu merkittävää tarvetta sopeuttaa toimintaansa säästötavoitteiden toteuttamiseksi. Tämä esitys osaltaan mahdollistaa sen, että DVV:ssä voidaan jossakin määrin säästää toimitilakustannuksista sen sijaan, että säästöt haetaan palvelutuotannosta. DVD:llä on nykyisen asetuksen perusteella oltava toimipaikka 36 paikkakunnalla, mikä on heidän arvionsa mukaan liikaa nykyisiin käyntiasiaksmääriin ja asiakastarpeeseen nähden. Käyntiä DVV:n toimipisteillä edellyttävät nykyisin vain vihkiminen, ulkomaalaisten rekisteröinti ja tietyt notaaripalvelut. Tutkimukset osoittavat, että sähköinen asiointi on kansalaisille mieluisin asiointitapa. Niille, jotka eivät halua asioida sähköisesti, on puhelinasiointi yleensä kätevin tapa hoitaa asioita. Käyntiasioinnin kysyntä sen sijaan on pidemmällä aikavälillä laskussa.

Kun puhutaan toimipaikoista ja käyntiasioinnista, on lisäksi syytä huomioda, että nykyisin hallinnon asiointimahdollisuudet entisestään monimuotoistuvat ja on mahdollista tilata viranomaisen paikalle esimerkiksi vihkimistä suorittamaan. Viranomaiset voivat myös tarjota palveluitaan eri paikkakunnilla tiettyinä aikoina, eli niin sanotut vapaat palvelupisteet voivat mahdollistaa käyntiasioinnin paikkakunnilla, joilla ei ole vakituista toimipaikkaa. Hallitus on sitoutunut tarjoamaan hallinnon palvelut monikanavaisesti. Tämä merkitsee niin etäasiointi- kuin käyntiasiointimahdollisuuksien turvaamista.

Ehdotettu laki mahdollistaisi sen, että toimipaikkoja voidaan palveluiden saatavuutta ja sijoittamista koskevan yleislain asettamien reunaehtojen sisällä nykyistä joustavammin vähentää, lisätä tai sijoittaa sen mukaan, mikä on palvelutarve. Ehdotettu laki mahdollistaisi myös sen, että Digi- ja väestötietovirasto voisi täysimääräisesti osallistua valtion toimitilastrategian mukaiseen palvelu- ja toimipistehankkeeseen, johon kuuluu käyntiasioiden keskittäminen valtion yhteisiin asiointipisteisiin. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille. — Ja sitten mennään puhujalistaan. — Edustaja Hamari.

14.05 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Tavoite lisätä joustavaa asiakaspalvelua ja toimitilaverkon ketteryyttä on sinänsä hyvä ja kannatettava. Lausuntopalautteesta nostaisin kuitenkin esille huolet liittyen lainmuutoksen seurannaisvaikutuksiin, mikäli toimipaikkoja suljetaan.

Muun muassa maakuntaliitot olivat huolissaan palveluiden saatavuudesta alueellisesti. Toisaalta he näkivät mahdollisuuksia palvelun joustavoittamiselle, mitä voisi tuoda esimerkiksi ministerinkin nostamat pop-up- ja yhteispalvelupisteet. Myös Muistiliitto katsoi, että valtionhallinnon monikanavaiset palvelut ja yhteiset asiointipisteet ovat kannatettavia.

Juko ja Pro toivat myös esille huolia ehdotuksen vaikutuksista asiakkaiden palveluihin, työntekijöiden asemaan ja työnantajakuvaan. Henkilöstön aseman huomioiminen muutoksissa, jos sellaisia tulee, on tärkeää.

Osa oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä oli huolissaan ehdotuksen vaikutuksista holhoustoimen asiakkaiden palveluihin. Holhoustoimen asiakkaat pitäisi ottaa huomioon toimipisteiden sijainneissa ja aukioloajoissa.

Mutta ihan yleisesti nostan tässä yhteydessä esille sen, että usein kun tapaa ikääntyviä kansalaisia, niin lähes aina yksi keskustelunaihe on vaikeudet pärjätä digipalveluiden kanssa, eikä tämä tietenkään koske kaikkia ikääntyneitä, mutta tämä kuitenkin usein tulee keskusteluissa ilmi, eli kansalaiset kaipaavat ihan kasvokkaista ohjausta ja palvelua. Muun muassa Eläkeliitto on nostanut esille, että yksilöllisen tarpeen mukaista tukea ja opetusta ei

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2024 vp

tälläkään hetkellä ole riittävästi saatavilla ja että julkisen vallan on tarjottava palveluja ja asiointimahdollisuuksia myös muussa kuin vain digitaalisessa muodossa — eikä nyt pelkästään koske tietenkään DVV:tä. Perustuslakivaliokunta onkin korostanut huomion kiinnittämistä maan eri osissa olevien ihmisten yhdenvertaiseen kohteluun ja heidän tosiasiallisiin mahdollisuuksiinsa saada perusoikeuksien toteuttamisen kannalta välttämättömiä palveluita.

Sen sijaan DVV:n automaatiota ja muun muassa muuttoilmoitusten käsittelyaikaa ja sitä uudistusta voisi vauhdittaa, eli tämä voisi tuoda resursseja niihin palveluihin, missä automaatiota ei voida vielä hyödyntää. Toki on huomioitava, että hallituksen säästöt näkyvät myös DVV:n kyvyssä kehittää toimintaansa ja palvella asiakkaita järkevissä määräajoissa, joten siinä mielessä syy DVV:n jonoihin ei ole DVV:n vaan hallituksen. Mutta tämä kyseinen lakiesitys varmasti saa asianmukaisen käsittelyn valiokunnissa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aalto-Setälä.

14.08 Pauli Aalto-Setälä kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tämä on erittäin fiksu lakiesitys. Jos pitää kerran säästää, niin säästetään mieluummin niistä tyhjästä rakennuksista, joissa kukaan ei käy. Kun katsoin vähän tilastoja täällä, niin tällaisia käyntiasiointitapahtumia oli kahdeksan prosenttia kaikesta asioinnista viime vuonna, ja jos katsoo pelkästään Senaatti-kiinteistöjen valtion toimitilojen käyttöastetta, se oli viime vuonna keskimäärin vain 28 prosenttia. Eli säästetään tyhjästä tiloista eikä palveluista. Tämä on erittäin fiksu suunta. Kun jo nyt on niin, että monissa näistä tiloista ei ole minkäänlaista elämää ja toimintaa, niin hyvä juttu — kannatan voimakkaasti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Autto.

14.09 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan kiitos ministeri Ikoselle tämän lakiesityksen esittelemisestä.

Puhemiesneuvoston esitys, että tämä lähetetään mietinnölle hallintovaliokuntaan, on varmasti sinänsä perusteltu, ja on tietysti aivan järkevää, että lakiehdotuksella sinänsä mahdollistetaan joustavammat asiointimahdollisuudet ihmisille, sen kaltaiset, mitä ihmiset toivovat, ja on varmasti myös Digi- ja väestöviraston oman toiminnan organisoimisen kannalta järkevää, että toiminta- ja toimipaikkaratkaisut ovat mahdollisimman ketteriä.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, haluaisin kuitenkin eduskunnan ollessa koolla muistuttaa siitä, että jonkun tahon on yhteiskunnassa aina huolehdittava myös yhteiskunnan kokonaisedusta ja se taho olemme me, eduskunta, ja maan hallitus, kun mietimme sitä, millä tavoin esimerkiksi valtion työpaikat sijoittuvat sinne, missä se fyysisen työn tekemisen piste on. Toki tässä ajassa hyvin paljon työtä tehdään myös etänä, mutta jokaisella työntekijällä on varmasti myös se oma lähityön tekemisen piste. Ja kun Suomen elintason ja esimerkiksi nämä valtion tarjoamat palvelut rahoittavat maamme vientialat, käytännössä vientiteollisuutemme, niin ei tuossa vastapäätä oleviin pääkonttoreihinkaan voisi maksaa palkkaa, jollei sitten sitä konkreettista työtä tehtäisi tehtailla Kemissä tai Pietarsaareissa tai Raumalla ja jollei sitten sinne saada sitä raaka-ainetta sieltä ympäröivistä maakunnista, missä esimerkiksi metsiä hoidetaan ja mistä paikalliset kuljetusyrittäjät ne puut sinne tehtaalle tuovat.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2024 vp

Näin ollen sillä on merkitystä, minne valtion työpaikat myös sijoittuvat, jotta näissä seutukaupungeissa, alueilla, joista rahaa kansantalouteen viime kädessä tulee, kun sieltä vientituotteet maailmalle lähtevät, on esimerkiksi valtion työpaikkoja, jotka mahdollistavat sitten vaikkapa puolisoille työpaikkoja, jotta niitä teollisuuden kriittisesti tarvitsemia osaajia voidaan alueille saada. On merkitystä, että valtion työpaikkoja on alueilla, jotta siinä alueloudessa on riittävä ostovoima, jotta siellä on esimerkiksi yksityisiä palveluita, ja on olennaista alueitten elinvoiman kannalta, että siellä on riittävä asukasmäärä, jotta erilaiset palvelut, vaikkapa koulut ja kaikki muut kunnalliset tai hyvinvointialueiden tarjoamat palvelut, [Tuomas Kettusen välihuuto] sitten pysyvät elinvoimaisina.

Eli tämä juuri on se olennainen kysymys, [Tuomas Kettunen: Mikä on hallituksen linja?] että tätä kokonaisuutta varmistetaan samalla, kun joustavuutta lisätään, niin että tosiaan riittävästi hyvinvointimme turvaamiseksi [Tuomas Kettunen: Mikä on hallituksen linja?] sijoittuu valtion työpaikkoja myös alueille ja että valtion töihin tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tosiaan se työpaikkansa joka puolelta Suomea mahdollisimman joustavasti valita. — Kiitos. [Mikko Savola: Hallituksen kannattaa kuunnella Auttoa!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

14.12 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on kysymys varmasti hallinnollis-teknisestä uudistuksesta, mutta kyllä sen verran tämä politiikka tekee ihmisen ehkä positiivisella tavalla vainoharhaiseksi, että näen tässä sellaisen riskin tai vaaran, että kun nyt hyvin voimakkaasti tällä hetkellä saneerataan valtionhallintoa, säästetään ja leikataan kuluja, mille varmasti löytyy myös hyviä perusteita, se tulee johtamaan siihen, että kun aikaisemmin on täytynyt lain kautta säätää — tässäkin tapauksessa DVV:n toimipisteet — ja sitten se tulee pelkästään viraston työjärjestyksellä tapahtuvaksi, se tulee johtamaan näiden toimipisteiden harvenemiseen.

No on selvää, että ei pidä turhia fyysisiä toimipisteitä olla, mutta ihan niin kuin tässä keskustelussa on jo nostettu esille, meillä on miljoona suomalaista, joilta ei kovin hyvin tai ei ollenkaan suju digitaalinen asioiden hoito.

Eilen viimeksi olen ollut itse puhujana yhdessä tilaisuudessa, jossa sitten käytiin pitkä keskustelu. Se liittyi toki terveystalouteen, joista tiedämme, että erittäin joustavasti voidaan käyttää digitaalisia palveluja — mahdollisesti jopa puolet perinteisistä avohoitokäynteistä voidaan hoitaa digitaalisesti, silloin kun kyse on lähinnä tiedonvaihdesta eikä edellytetä fyysistä tapaamista — mutta kyllä olen itse huolissani juuri heikentyneestä tai muuten heikot digitaidot omaavasta väestöstä.

Olen kuullut täällä ihan, sanotaan reilusti, kaikkien puolueiden taholta hyviä puheenvuoroja. Muistan muutaman perussuomalaisten erittäin hyvän puheenvuoron, ja edustaja Pauli Kiuru kokoomuksesta on käyttänyt tästä aiheesta hyviä puheenvuoroja, mutta meillä jotenkin se loppuu siihen, että me vain ilmaisemme toiveemme, mutta millä tavalla me oikeasti takaamme ja turvaamme sen? Pitäisikö meidän järjestää joku tällainen järjestely, missä periaatteessa on subjektiivinen oikeus jokaisella asukkaalla, missä kunnassa tahansa hän on, kääntyä jonkun puoleen silloin, kun hän tarvitsee asiointia valtion tai kunnan viranomaisten kanssa, jossa on tarjolla vain digitaalisia tai hyvin vähän näitä fyysisiä palveluita, jolloin sieltä sitten tulisi joku, joka auttaisi häntä sitten siinä digiasioimisessa. Toki kaikilla ei ole niitä lapsenlapsia taikka lapsia, jotka osaavat auttaa — joku ei ole lähellä tai

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2024 vp

ei ole muuten. Eli tämä on se minun huoleni, jonka pikkuisen enkä ihan niin vähänkään näen tässäkin nyt olevan lakiehdotuksen taustalla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lahdenperä.

14.14 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa puhemies! Aina, kun tavoitellaan sääntelyn vähentämistä ja joustavuuden sekä ketteryyden lisäämistä, ollaan kannatettavien tavoitteiden äärellä tässä sääntely-Suomessa. Tässä esityksessä tavoitteena on valtion toimipaikkojen sijoittamista koskevan sääntelyn vähentäminen joustavan asiakaspalvelun ja toimitilaverkon ketteryyden lisäämiseksi. Laissa on pyritty ottamaan huomioon mahdollisuus järjestää valtion viranomaispalvelut joustavasti siten, että huomioidaan se palveluntarve ja palvelukanavien moninaisuus ja mahdollisuus järjestää palvelut yhteistyössä muiden virastojen kanssa. Valtion läsnäololla vahvistetaan näin alueiden elinvoimaisuutta, turvallisuutta ja valtion kilpailukykyä työnantajana.

Lausuntopalaute tähän asiaan näytti olevan myös hyvin myönteistä tai neutraalia. Hyvin kannatettava aloite siis. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Talvitie.

14.15 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Ajattelin kolmesta asiasta sanoa tässä muutaman sanan: ensinnäkin digipalveluiden esteettömyydestä, sitten tästä toimipaikkojen maantieteellisestä sijainnista ja sitten siitä, että on tärkeää, että me pystytään saamaan niitä säästöjä.

Tästä digipalveluiden esteettömyydestä. Hallintovaliokunnassa viime- ja edelliskaudella on DVV:n yhteydessä käyty paljon keskustelua digipalveluiden esteettömyydestä, ja siinä on todella tärkeää se, että ne kaikki palvelut alusta asti suunnitellaan esteettömiksi. Se on ihan sama kuin rakennuksen suunnittelussa, että jos sitä rakennusta ei ole suunniteltu alusta asti esteettömäksi, niin sitä eivät pysty kaikki käyttämään, ellei tehdä muutoksia. Sama on näissä digipalveluissa. Eli toivottavasti sillä puolella on menty nyt eteenpäin. Vaikka tämä koskee nyt vain tätä toimipaikkojen maantieteellistä sijaintia ja sitä asetusta, niin ajattelin tuoda tämän vielä huomiona. Jotta me paremmin pystymme sitten kansalaisia palvelemaan niissä digipalveluissa, niin näitten palveluiden suunnittelussa on otettava huomioon esimerkiksi kuulo- tai näkövammaisuus.

No sitten tästä toimipaikkojen maantieteellisestä sijainnista, josta siis määrättäisiin jatkossa valtioneuvoston asetuksen sijaan viraston työjärjestyksessä. Tämä on varmaan joustavuuden ja nykyajan monipaikkaisen työskentelyn kannalta hyvä ja kannatettavaa. Toisaalta meillä sitten myöskin on eri alueilla valtion toimipisteitä monipaikkaisesti, ja niissä on eri virastoja. Ja niin kuin ministeri totesi äsken, tässä kun joudumme säästämään, niin on hyvä, että säästämme sitten tietyissä kohdissa seinistä emmekä niistä palveluista, jotka ovat sitä sisältöä.

Tietenkin sitten ymmärrän hyvin, että valtion alueellinen läsnäolo ja sen toimivuus on tärkeää, ja siinäkin mielessä sitten, kun virasto työjärjestyksessä joitakin muutoksia tekee, siinä kansalaisten ja alueen informointi on tosi tärkeässä roolissa. Ja kansanvaltaan ja demokratiaan kuuluu, että niistä päätöksistä tiedetään etukäteen eikä jälkikäteen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2024 vp

14.18 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on perusteltu johtuen ihan siitä syystä, että yhä enemmän palvelut hoituvat diginä ja etäpalveluina, ja ei ole tarpeen enää olla niitä fyysisiä tiloja niin paljon kuin aikaisemmin on ollut. Tämä myös johtuu tietenkin asiointitarpeen vähenemisestä fyysisille tiloille, ja myöskin henkilöstönäkökulma tässä tulee huomioiduksi. Eli nyt jatkossa ei lain tasolla enää määriteltäisi, missä fyysisesti niitä tiloja pitää olla. Tämä on tilojen hallinnankin kannalta järkevää ja myös tässä tilanteessa, jossa pitää miettiä, mistä myös taloutta sopeutetaan, niin mieluummin niistä tiloista kuin ihmisten palveluista.

Mutta samalla haluan nostaa tässä esille esimerkiksi tämän edustaja Talvitien nostaman esteettömyyden, mikä liittyy digitaalisiin palveluihin, eli että kaikki eivät pysty niitä tällä hetkellä käyttämään sen takia, että ne eivät ole suunniteltu esimerkiksi näkö- ja kuulovammaisille. Mutta meidän pitää myös huomioida aina, että on ryhmiä, jotka eivät pysty digipalveluita käyttämään, ja pitää aina olla se vaihtoehtoinen väylä ottaa yhteyttä viranomaisiin puhelimitse tai fyysisesti. Tämä on tärkeä punainen lanka, kun palveluita suunnitellaan ja jatkossa muutetaan, että muistetaan tämä jokaisessa valiokunnassa, missä ollaan palvelujen kanssa tekemisissä. Liikenne- ja viestintävaliokuntakin tässä on merkittävässä roolissa.

Yksi asia, mikä kannattaa myös hyödyntää, on se, että meillä on eri viranomaisia. Voitaisiin esimerkiksi palvelupisteitä tehdä eri viranomaisten kanssa yhteistyössä ja tehdä poikkihallinnollisesti yli eri ministeriörajojen liittyen esimerkiksi Kelaan, verotoimistoon, ja miksei siihen voi ottaa kylkeen myöskin jotain muita toimijoita, esimerkiksi pankkipalveluita. Eli tehdään yhdessä, niin pystytään sitten paremmin vastaamaan haja-asutusseutujenkin ihmisten palvelutarpeisiin.

Sitten vielä viimeisenä otan esille alaikäiset. Kun me mietimme palveluiden kehittämistä ja digipalvelujen kehittämistä, meidän pitää huomioida se, että meillä on ne alaikäiset, joilla ei ole mahdollisuutta sähköiseen tunnistautumiseen, jollei ole niitä pankkitunnuksia. Eli tämä on myöskin kysymys, mihin meidän pitää löytää ratkaisu. Tämä koskee montaa eri palvelusektoria.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

14.21 **Ilmari Nurminen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Itsekin kiinnitän huomiota tähän samaan asiaan, jota sosiaalidemokraatit ovat tuoneet tässä esille, ja se koskee nimenomaan tätä digisyrjäyttämistä tiettyjen ihmisten kohdalla tästä yhteiskunnasta. Ja nyt kun tämä laki Digi- ja väestötietovirastosta on täällä eduskunnassa käsittelyssä ja tässä nyt selvästi tehdään muutoksia liittyen näihin säästöihin ja tähän palveluverkkoon, niin me kyllä edellytetään edelleen, että myös lainsäädäntöä muutetaan siltä osin, että ihmisten oikeudet saada fyysisesti henkilökohtaista palvelua tässä murroksessa turvataan.

Muun muassa vanhusasiainvaltuutettu on ottanut tähän kantaa uusimmassa vanhusasiainvaltuutetun kertomuksessa. Hän nostaa itse asiassa digisyrjäytymisen yhdeksi keskeisimmäksi ongelmaksi näissä ikäihmisten palveluissa, ja hän toteaa, että yli 65-vuotiaista Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan kolmanneksella on vaikeuksia käyttää digipalveluita. Hän on esittänyt ministerillekin ja ministeriöön ratkaisuehdotuksia, joista ensimmäinen kuuluu: säädetään kuntien velvollisuudesta koordinoida digitukea alueella; toinen ehdotus: digipalveluja käyttämättömille perustetaan kansallisesti keskitetty asiointikanava, joka tukee ja auttaa; ja ratkaisuehdotus kolme: sähköistä asiointia selkeytetään lainsäädän-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2024 vp

nön avulla toisen puolesta asioinnissa tai tuetussa asioinnissa. Nämä olivat vanhusasiainvaltuutetun kolme kriittisintä asiaa, joilla pystyttäisiin nopeastikin edesauttamaan näitten ihmisten arkea ja toimintaa.

Kuten edustaja Lindénkin toi, tämä on teemana semmoinen, että ihmiset tämän allekirjoittavat ja sanovat, että tämä on tärkeä, mutta nyt eivät riitä pelkästään hyvät toivomiset vaan meidän on pakko lainsäädännöllä myös auttaa näitä ihmisiä ja parantaa heidän perusoikeuksiaan, koska minä en usko, että asia korjaantuu ilman sitä, että lailla velvoitetaan huolehtimaan näitten ihmisten oikeudet saada se palvelu ilman digitunnistautumisia. Tämä tietenkin koskee tätä digiasiointia, mutta tämä näyttäytyy ihmisille ihan pankkipalveluissa ja muissa, ja ihmisillä on hätä siinä, että heillä ei ole laitteita, he eivät osaa käyttää niitä ja he eivät pysty asioimaan näissä peruspalveluissa, mihin heillä jokaisella tulisi olla oikeus. Tämä on tietenkin iso ja laaja asia, en lähde tätä sen enempää tässä kolmessa minuutissa, kun aika loppuu, käymään läpi, mutta vetoan ministeriin: Muutatteko nyt tätä lakia, parannatteko näiden ihmisten perusoikeuksia tältä osin? Mitä ajattelette tästä asiasta?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

14.24 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on tyyppillisesti rankan keskittävä lakiesitys. Ymmärrän toki, että maailma muuttuu, mutta kun nyt tämä laki säädetään, sehän tarkoittaa, että näistä 36 toimipaikasta on vain muisto sen jälkeen jäljellä. Suuriin kaupunkeihin jää, ja muualle ei. Voin ottaa esimerkin: Silloin kun Fimea, tämä lääkealan keskus, aikoinaan perustettiin, ja taisi olla Liisa Hyssälä silloin vastaavana ministerinä, silloinhan ennustettiin, että tässä käy huonosti. Sen piti mennä Kuopion, mutta menikö se? Eihän se mennyt, kun täällä pantiin vastaan, ja jälleen vedettiin länget kaulaan, ja osittain on Kuopiossa ja osittain on täällä. Eliikkä toisinpäin tämä systeemi ei pelaa ollenkaan. Sama kävi Pelastusopiston kanssa: Kuopiossahan on se keskuspaikka, mutta on joku filiaali täälläkin. Niin että onhan tämä merkillistä, että toisinpäin tämä homma menee ihan puihin välittömästi, mutta siten kun maaseudulta ja maaseutukaupungeista karsitaan palveluja, niin lähtee samana päivänä silmänräpäyksellä.

Jos nyt pikkusen tasa-arvoa katsottaisiin tässä maassa, kun ihmiset ovat kuitenkin lain edessä tasa-arvoisia. Aivan kuin edustaja Nurminen äsken omassa puheenvuorossaan kuvasi tätä tilannetta, meillä on paljon paljon Suomessa vanhoja ihmisiä, joilla on vielä taskussa vanha nokialainen kännykkä tai vastaava, jolla ei varmasti pystytä nettiin menemään, monella ei ole edes mahdollisuutta ottaa käyttöön vahvaa tunnistautumismenettelyä pankkitunnuksin, ja niin edelleen. He ovat täysin yhteiskunnasta ulkona. Sitten pahintahan siinä on se, mistä nyt tänä päivänä muun muassa valtiovarainvaliokunnassa keskusteltiin liikennejaostossa, huonot digiyhteydet, eliikkä operaattorit pudottavat maaseutukuntien lähetystehoja, mitkä mastoista tulevat puhelimiin päin, niin että suurimmalla osalla aluetta voi olla, että puhelimet eivät toimi enää ollenkaan. Siellä väittävät meille liikenneministeriön asiantuntijat, että tämä on ”case normal”. Kyllä minä sanon, että valtion pitää nyt pikkuhiljaa ruveta kovenemaan näissä asioissa. Jos meillä valtioneuvosto on asiassa hiljaa, niin markkinataloushan johtaa siihen, että meiltä lähtevät maaseudulta kaikki palvelut.

Meillä on Pohjois-Karjalassa jo tilanne sellainen, että esimerkiksi ambulanssista kun tulee puhelu tai ihminen soittaa hätäkeskukseen, kun on esimerkiksi sydänpotilas kyseessä — tiedän tapauksen, missä näin kävi — sieltä ei saanut kunnon yhteyttä hätäkeskukseen ja sieltä tuli hätäisiä neuvoja, että tee sitä sun tätä, ja puhelu kesti kymmenen sekuntia ja kat-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2024 vp

kesi, ja aloitetaan alusta. En tiedä, selvisikö potilas hengissä ja saatiinko ambulanssi paikalle. Sitä en tiedä, mutta henkilö, joka tämän joutui kokemaan, oli aivan järkyttynyt.

Eihän Suomi voi tähän suuntaan mennä, hyvänen aika. Pitäähän valtiiovallan tässä nyt tormistautua ja sanoa, että ok, jos joku virasto tai muu lähtee, niin sitten pitää olla kunnan palvelupisteessä riittävän hyvät taidot ja laitteet omaava henkilö tai henkilöitä, jotka pysyvät näitä ihmisiä auttamaan. Tänä päivänä on tilanne, että monellakaan vanhalla ihmisellä ei ole tietokonetta eikä niitä taitoja, joita siihen vaaditaan.

Arvoisa ministeri, vetoan teihin, että kun tätä uudistusta nyt teette, niin pitää huoli siitä, että nämä palvelupisteet tulevat eri puolille Suomea riittävän hyvin varustettuina. [Puhemies koputtaa] Kotikunnassani Ilomantsissa, josta kaikki valtion palvelut on jo otettu, ainoastaan Rajavartiosto on jäljellä, [Puhemies koputtaa] ja toivon, että sitä ei viedä pois. Se jos viedään pois, niin sitten on asia pikkusen huonompi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Aika. — Edustaja Kallio.

14.27 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos edustaja Hoskoselle erinomaisesta puheenvuorosta. Käytän tilaisuuden ottaa hieman ehkä uuden näkökulman tähän käsittelyssä olevaan asiaan. Digi- ja väestötietoviraston tehtäviä ovat muun muassa holhous- ja edunvalvonta-asiat. Holhous- ja edunvalvonta-asiassa on aina kyse oikeasta ja todellisesta henkilöstä, joka esimerkiksi sairautensa vuoksi ei pysty valvomaan omaa etuaan ja tarvitsee apua taloudellisten, oikeudellisten tai henkilöä koskevien asioiden hoidossa. Nämä asiat ovat yksilön kannalta aina kiireellisiä.

Kun lääkäri tekee työtä iäkkäiden ja muistisairaiden henkilöiden kanssa, edunvalvonta-asioista keskustelu kuuluu tähän työhön ihan jokapäiväisenä työnä. Varsinaisen lääkärin työn päälle lääkäri tekee suuren määrän erilaisia lausuntoja Digi- ja väestötietovirastoon. Valitettavasti nämä lausunnot on lähetettävä joko paperisena, tai sitten ne pitäisi skannata sinne erikseen. Käytännössä lääkärin ammattikortti on kuitenkin kiinni jatkuvasti siinä tietokoneessa, elikkä tämä olisi mahdollista hoitaa hyvinkin reippaasti sähköisen järjestelmän kautta. Toivottavasti tässä tulee muutoksia DVV:n toimintatapoihin. Myös asioiden käsittely kestää varsin pitkään: ensin siellä on pitkään se asia käsittelyssä, sitten tulee lääkärille pyyntö... [Mikrofoni sulkeutuu — Hannu Hoskonen: Joku oli linjoilla!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Katsokaa, ettei kukaan muu ole painanut mikkiä. Saako edustaja mikin päälle?

No niin. En tiedä, oliko Mikissä vai Minnissä syytä. — Elikkä ensin käsittely kestää kauan. Sitten pyydetään lääkäriltä lausunto, ja lääkärille kuitenkin annetaan hyvin lyhyt aika reagoida niihin, ja kysymykset voivat olla tätä tasoa, että ymmärsikö henkilö varmasti — kolme kuukautta sitten — mihinkä hän on nimensä laittanut. Ja mikäli tätä edunvalvontavaltuutusta ei myönnetä, alkaa koko prosessi alusta, ja jälleen pyydetään uusia lausuntoja.

Arvoisa puhemies! Pahimmillaan tilanne on sellainen, että kuukausien tai vuoden aikana kukaan ei pysty maksamaan tässä prosessissa olevan henkilön laskuja eikä hoitamaan muitakaan asioita, ja tämä henkilö voi olla hyvinkin surkeissa olosuhteissa kotona, elää siellä oman likansa ja sotkunsu keskellä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2024 vp

Toivottavasti myös näihin asioihin saadaan nopeasti parannuksia pelkästään sillä, että tarkastellaan näitä toimipaikkoja. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, viimeinen puheenvuoro ennen ministeriä tässä vaiheessa.

14.30 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Muutama sana lyhyesti.

Ensinnäkin, ministeri, teille: Olette kyllä aika erilaisessa tilanteessa kuin muiden hallitusten vastaavassa tehtävässä toimineet hallintoministerit. Minulla nyt on 18. vuosi tässä menossa, mutta en muista aikaisemmilta hallituskausilta sellaista hallitusta, joka ei olisi halunnut tehdä myöskin valtion maakunnallisen konttoriverkoston näkökulmasta sellaista politiikkaa, joka olisi kestävä. On ollut erityyppisiä ministeriryhmiä, erityyppisiä ministerikokoonpanoja, erityyppisiä valtiosihteerivetoisia työryhmiä, joissa nimenomaan on pyritty siihen, että nämä konttorit olisivat alueellisesti mahdollisimman saavutettavissa.

Täytyy sanoa, että kun en ole seurannut teidän asioitanne ja näin listalta tämän esityksen, niin kyllähän tämä tuntuu todella karmealta. Te tuotte siis eduskunnalle esityksen, jossa ei tarvitse enää edes valtioneuvoston sisällä olla yksimielisiä siitä, missä oman puljun konttorit sijaitsevat. Sehän riittää, että pelkästään ministerin mahtikäskyllä ja ministeriön mahtikäskyllä voidaan ohjeistaa jatkossa tätä teidän alaista virastoanne siitä, missä konttorit sijaitsevat, ja tässä lakiehdotuksessa tehdään vielä välttämättömäksi neuvotella näistä asioista ministeriön kanssa. Siis yhden ministerin päätöksellä jatkossa voidaan nämä viraston sijoituspaikat Suomessa määritellä, ja te olette se ministeri, joka kehtaatte esittää tätä eduskunnalle. Se kertoo paljon kokoomuksen linjasta, teidän linjastanne, ja se kertoo myöskin hallituksen linjasta, siitä, että muut ryhmät ovat sitä mieltä, että näinhän tämä on ihan hyvä.

Tämä on aivan vallankumouksellista, näin ei ole ollut näiden menneiden vuosien aikana. Näistä on kinattu, näistä on pidetty huolta, että ihmiset saisivat nämä palvelut ja ne olisivat saavutettavissa. Tässä taustalla on tietenkin se, että te aiotte säästää. Te säästätte tästä palveluverkosta ja omin kätösin räätälöitte nyt myöskin täältä säästöjä. Tämä tuntuu todella pahalta, ja on hyvä eduskunnan hiukan pysähtyä miettimään, mistä on kysymys.

Tästä katoaa myös se, että katsottaisiin, mitä palveluita on, mitä voitaisiin keskittää, mitkä voisivat olla yhteispisteissä, miten voitaisiin nämä valtakunnalliset palvelut järjestää, niin että ne olisivat digillä sitten saavutettavissa sieltäkin, mistä ei voi. Te haluatte nimenomaan pistemäisesti nyt ryhtyä tätä verkkoa korjailemaan eri puolilta, ilman että siinä käytetään tämmöistä laajakatseisempaa toimintaa. Pidän tätä kyllä todella erikoisena toimintana.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Ikonen, kolme minuuttia maksimissaan, olemme jo yliajalla.

14.33 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Kyllä tässä edelleenkin DVV:llä on tavoitteena turvata palvelut ihmisille eri puolella Suomea, ja tämä on oikeastaan sitä pitkänkin linjan alueellistamispolitiikan muutosta. Jo aikaisemmat hallitukset ovat lakkauttaneet alueellistamisen koordinaatioryhmän, ja tätä päätöksentekoa on muutettu eri tavoin, mutta palvelut uudistuvat.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2024 vp

Jos katsomme tätä lausuntojen määrää, me saimme tähän esitykseen 42 lausuntoa, jotka olivat valtaosin myönteisiä tai neutraaleja tälle uudistukselle, kuten täällä on ilmennytkin. Tapasin tänään myöskin maakuntajohtajat ympäri Suomea, ja heidän johdolla on tehty myöskin eri alueilla ja eri maakunnissa tätä valtion yhteisten palvelupisteitten kehittämistä niin, että turvataan viranomaisten yhteistä asiointia siellä, jotta asiakkaat saavat yhdeltä luukulta useita valtion palveluita. Eli kyllä jatkossakin on tarkoitus mahdollistaa asiointia eri puolilla Suomea ja myöskin niin, että se toteutuu monikanavaisesti: diginä, puhelimitse ja käyntiasiointina.

Asiointi on kuitenkin muutoksessa. Jos me katsomme tätä DVV:nkin asiointia: verkkoasiointia on 61 prosenttia, puhelimitse asioidaan 21 prosenttia ja sähköpostitse 9 prosenttia, ja käyntejä on noin 9 prosenttia. Itse asiassa meillä on useampia paikkoja, joissa on alle kymmenen käyntiä viikossa, ja nämä yksiköt ovat haavoittuvia myöskin henkilöstön näkökulmasta. Jos me katsomme tätä käyntiasiointia, missä palveluissa tullaan, ne ovat usein tiettyjä notaaripalveluita tai sitten saattaa olla esimerkiksi vihkiminen, jota itse asiassa ihmiset tilaavat yhä enemmän ihan muualle kuin sinne DVV:n tiloihin, tai ulkomaalaisten rekisteröinti, joka itse asiassa tapahtuu tällä hetkellä useammin jalkautumalla sinne oppilaitoksiin, minne tulee kansainvälisiä opiskelijoita, tai yrityksiin, jotka rekrytoivat. Ja vielä kun tähän yhdistetään se, että valtion asiointia kootaan yhteisiin palvelupisteisiin, joissa asiakkaan on mahdollista asioida useitten valtion viranomaisten kanssa, niin ajattelen, että kyllä meidän täytyy kyetä myöskin arvioimaan palveluitten järjestämistä uudella tavalla, ja siitä tässä on kyse, että haetaan tarkoituksenmukaisia tapoja järjestää.

Edelleenkin tässä on myöskin tämä talouden tilanne. Nyt kun kaikkialta haetaan säästöjä, niin myöskin DVV on arvioinut, että toimitiloista on mahdollista pidemmällä aikavälillä saada vuokrasäästöä 450 000 euroa vuodessa. [Krista Kiurun välihuuto]

Edelleenkin siihen, voisiko DVV sitten määritellä vapaasti toimipaikkansa, haluan myöskin sen sanoa tässä keskustelussa, että ei voi. Kyllä tässä edelleenkin on noudatettava lakia valtion palveluitten saatavuudesta ja toimintojen sijoittamisesta, eli tässä on edelleen lainsäädännön ohjeviivat, jotka sanovat, että tarvitsee edelleenkin huolehtia palveluitten tarjoamisesta koko maan kattavasti, on vastattava palvelutarpeeseen, on turvattava perusoikeuksia, on vahvistettava elinvoimaisuutta, turvallisuutta ja valtion kilpailukykyä työnantajana. Eli kyllä edelleenkin on hyvin monta näkökulmaa otettava viranomaisen huomioon, kun tätä suunnitelmaa tekee. Lisäksi sitten vielä valtiovarainministeriö voi pidättää itsellään oikeuden määrätä näistä DVV:n toimipaikoista, [Puhemies koputtaa] jos se katsoo, että viraston suunnitelmat vaikeuttavat yleislain tavoitteiden toteutumista. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.